

SARRERA U
BERTAKOAK E

PROHIBID
PERSONA

ARRRETARA
PERTSONENTZAT
O EL PASO A TODA
AJENA A TALLERES

astola

ikerketa eta historia

DURANGALDEKO URTEKARIA

15.zk 2021 • 5€

Babel DORREA

**Migrazio-mugimenduek Durangaldera
ekarritako hizkuntza-aniztasuna**

Belen Uranga

Infografiak: Idoia Retegi

Ez da hemen bakarrik gertatzen den fenomeno; munduan zehar, kultura- eta hizkuntza-aniztasunari dagokionean, itxuraz, kontraesanean dauden bi joera erraldoi gertatzen ari dira, aldi berean: inoizko jatorrizko hizkuntza-aniztasunaren galtzeko arrisku larria, (homogeneizazio-joera) eta migrazio-mugimenduen ondoriozko orain arte ezagutu ez den hizkuntza-aniztasunaren garapena gero eta gizarte konplexuagoetan. Bi fenomeno horiek modu orokortuan gertatzen ari dira, baita, Durangaldean ere. Lehenagotik, Iparraldean, eta, neurri txikiagoan Nafarroan hasia bazen ere, EAEra milurteko berriarekin batera hasi eta ia etengabe hazten doa, eta, hala jarraituko du ziurrenik ere, egungo COVID19ko pandemiaren ondorio gogorrenak igaro ondoren.

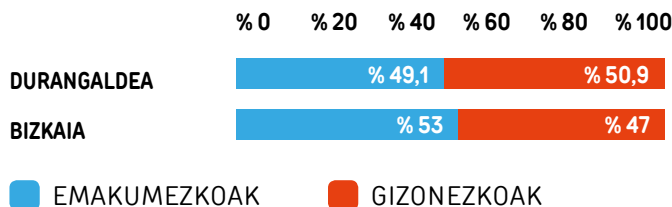
Lehen ere, ezagunak ziren immigrazio-mugimenduak gure artean, oso esanguratsuak XX. mendean gertaturikoak. Azpimarratu behar da, ordea, badela desberdintasun handi bat bi mende horietako migrazioen artean: aurreko migrazioko biztanleak estatutik zetozen eta gaztelaniaz hitz egiten zuten, nahiz eta beste hizkuntza batzuk ere heldu ziren, batez ere galegoa. Gaur egungo migrazioaren ezaugarri nagusia, ordea, jatorriaren kultura-eta hizkuntza-aniztasun handia da.

Zein da hizkuntza horiek (izango) duten lekua gure gizartean? Zein hizkuntza-elkarbizitza planteatu behar da, euskara biziberritzen ari den gizartean, eta gaztelaniak duen presentzia orokorraren testuinguruan? Akaso, etorkizun hurbilean, horiek izan daitezke erronka handia planteatzen duten erantzun beharreko galdera garrantzizkoak.

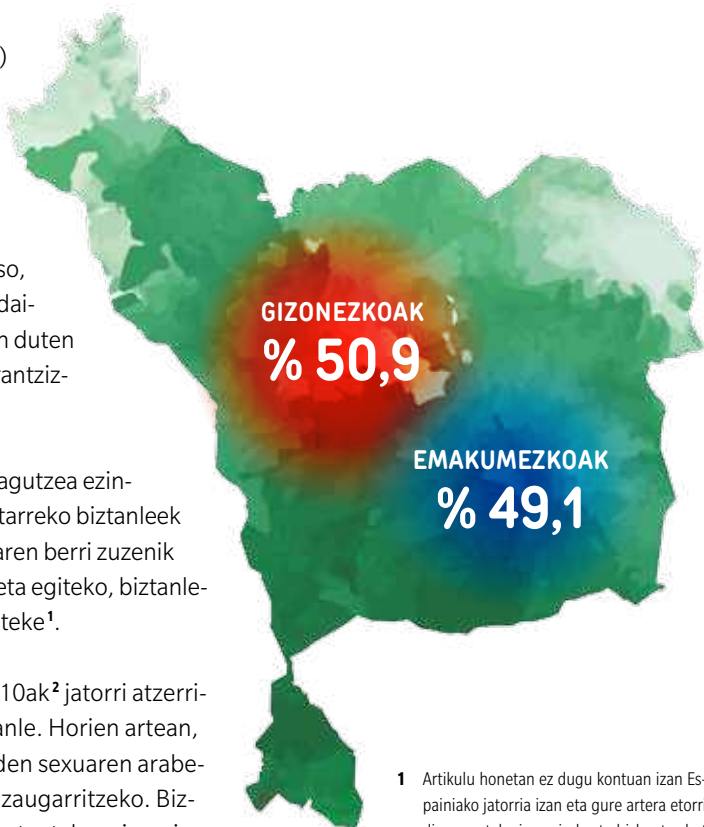
Abiatzeko, ordea, errealitatea ezagutzea ezin bestekoa da. Baina jatorri atzerritarreko biztanleek zein hizkuntza hitz egiten dutenaren berri zuzenik ez da jasotzen, eta lehen hurbilketa egiteko, biztanleriaren jatorria lagungarri izan daiteke¹.

Durungaldean biztanleriaren % 10ak² jatorri atzerritarrak du³; guztira ia 10.000 biztanle. Horien artean, zer-nolako banaketa gertatzen den sexuaren arabera interesgarria da fenomenoaren ezaugarritzeko. Bizkaian, eta oro har, EAEn, azken urteetako migrazioa oso feminizatua dago (Bizkaian, % 53a da emakumezkoa)⁴. Durungaldean, ordea, sexuaren arabera banaketa oso orekatua dago (% 49,1 emakumezkoak).

1.GRAFIKOA. JATORRI ATZERRITARREKO BIZTANLERIA, SEXUAREN ARABERA. BIZKAIA, DURANGALDEA (%)

ITURRIA EUSTAT, BIZTANLEEN UDAL ERROLDAREN ESTADISTIKA (2019). EGILEAK

¹ Artikulu honetan ez dugu kontuan izan Espainiako jatorria izan eta gure artera etorri diren gaztelaniaz gain beste hizkuntza bat hitz egiten duten biztanleak: galegoa, katalana edo bable, besteak beste, hitz egin dezaketenak, alegia. Baina horiek ere, gure gizartea euren hizkuntzekin aberasten dutela ez dugu zalantzarik.

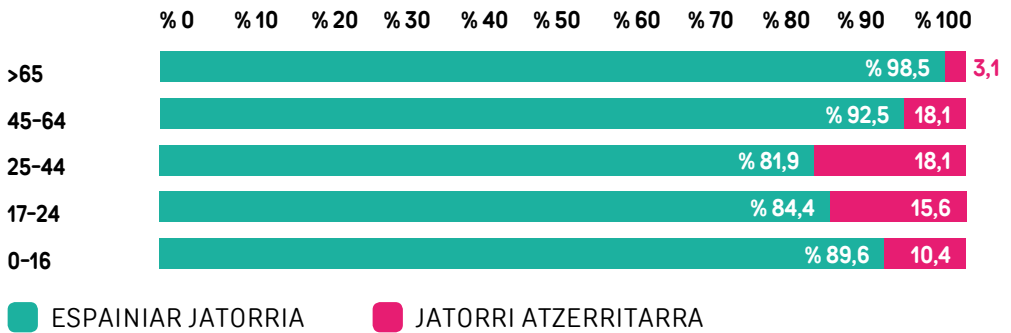
² Aierdi, X. eta Uranga, B. (2020). Bizkaiko Hizkuntza-aniztasunaren Mapa, Datuen azterketa. Soziolinguistika Klusterra. Datuak, Eustat, Biztanleen udal-eroldaren estatistika (2019).

³ Gizartean presentzia duen aniztasuna hobeto ulertzeko, jatorri atzerritarreko biztanle guztiak hartzen ditugu kontuan, alegia, Espainiako estatutik kanpo jaio diren biztanleak (Espainiako nazionalitate ez dutenak eta dagoeneko lortu dutenak) eta bertan jaio arren, atzerriko nazionalitatea dutenak.

⁴ Feminizazio hori, besteak beste, oso nabarmena da Erdi eta Hego Amerikako jatorria duen biztanleriaren artean, eta, aldi, bereziki maskulinoa da Afrikako jatorria duen biztanleriaren artean.

Era berean, badira Durangaldean 16 urte arteko 1.700 haur baino gehiago eta 17 eta 24 bitarteko 1.000 gazte inguru, ikasketetan edo lan-munduan integratzeko bidean direnak; baina, batez ere, oso kontuan hartzekoa da 25 eta 65 urte artean 7.000 lagun baino gehiago, eskualdean bizi eta laneko adinean daudenak.

2.GRAFIKOA. JATORRI ATZERRITARREKO BIZTANLERIA, ADINAREN ARABERA. DURANGALDEA (%)

■ ESPAINIAR JATORRIA ■ JATORRI ATZERRITARRA

ITURRIA EUSTAT, BIZTANLEEN UDAL ERROLDAREN ESTADISTIKA (2019). EGILEAK

NONGO JATORRIA DU GAUR EGUNGO HIZKUNTZA-ANIZTASUNAK Durangaldean?

Durangaldean erroldatuta dauden jatorri atzerritarreko biztanleak 80 estatu desberdinetatik heldutakoak dira bertara. Biztanle horiek estatuko hizkuntza zabalduenetan hitz egingo dute ziur asko (ofizialak edo ez), baita jatorrizko hizkuntza minorizatu batzuetan ere edota kolonizazioaren ondorioz presentzia handia duten Europako hizkuntza batzutan. Halere, askotan, jatorrizko egoera soziolinguistikoa tarteko, zaila da jakitea zein diren jatorrizko hizkuntza horiek, baina hurbilketa bat egiteko moduan bagara.

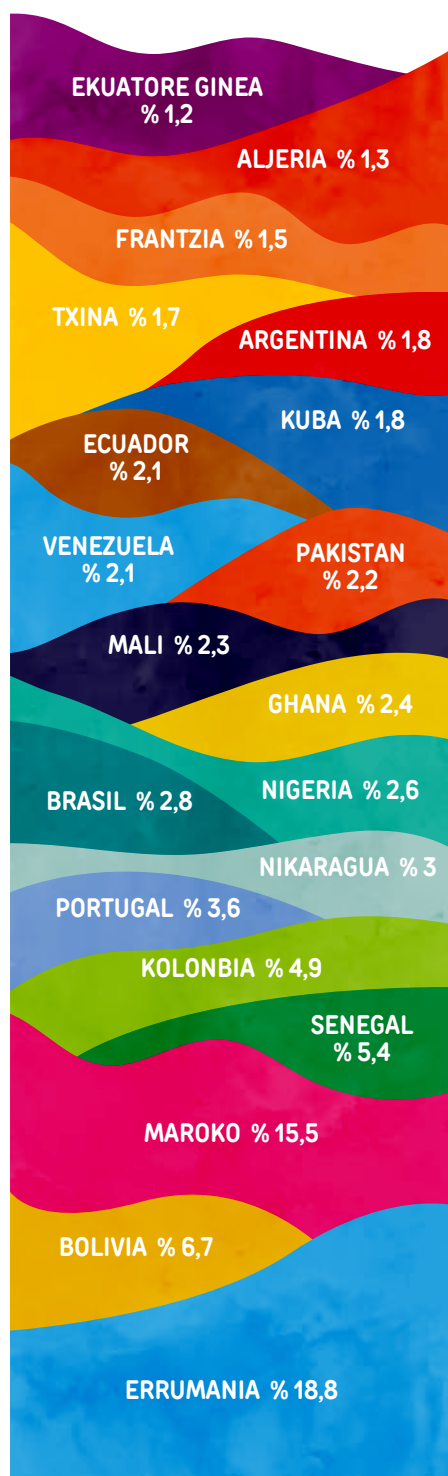
Durangaldean bizi diren (erroldatuta) jatorri atzerritarreko biztanleen % 83k jatorria 20 estatutan dute. Gainerako % 17k 60 estatu desberdinetan dute jatorria, eta, beraz, aniztasuna are handiagoa da.

Jatorrian gaztelania ofiziala duten Erdi eta Hego Amerikako estatuek pisu handia hartzen dute horien artean. Bizkaian jatorrian gaztelania ofiziala duten biztanleak jatorri atzerritarren artean % 48 dira, baina Durangaldean, nabarmen baxuagoa da (% 29,7). Jakina, hori jatorriaren ezaugarrien arabera dator, kontinenteen arabera feminizazioa desberdina baita! Ez dugu ahaztu behar, halere, Erdi eta Hego Amerikako jatorriko biztanleen artean ere, jatorrizko beste hizkuntza batzuk hitz egiten direla, nabarmen gutxiengoa baldin badira. Bertatik etorritakoak dira gure artean, kitxua, ketxua, aimara, nahualt, mapudungum eta beste Amerikako hizkuntza batzuk ere.

Zein dira, beraz, Durangaldean hitz egitea espero izatekoak diren hizkuntzak? Hitzun-kopuru handieneko hizkuntza errumaniera dela aurreikus daiteke (Errumaniar jatorriko 1.800 biztanle baino gehiago). Maroko eta Aljeriako biztanleek arabieraren aldaerak partekatzen dituzte (1.672 biztanle), eta, sarri, baita amazigera ere; biztanle horiek frantsesez ere hitz egiten jakitea oso ohikoa da. Portugal eta Brasileko jatorria dutenak 600etik gora dira eskualdean; beste herrialde batzuetatik etorritako zenbaitek ere portugesez hitz egin dezakete, hala nola, Angola edo Mozambiketik etorritakoek, baina, oraingoz, oso gutxi dira. Pakistaneko jatorria duten biztanleek (2015 biztanle), bere aldetik urduz hitz egiten dute, eta gure artean bizi diren gehienek baita punjaberaz ere; horien artean ingeleza ere hitz egiten dutenak ez dira gutxi. Azkenik, aipagarria da Txinako jatorria duten 165 biztanle ere bizi direla bertan; horien hizkuntzak, besteak beste, mandarin txinera edota kantonera dira, baina gurea bezalako hizkuntza minorizatuak ere hitz egin ditzakete.

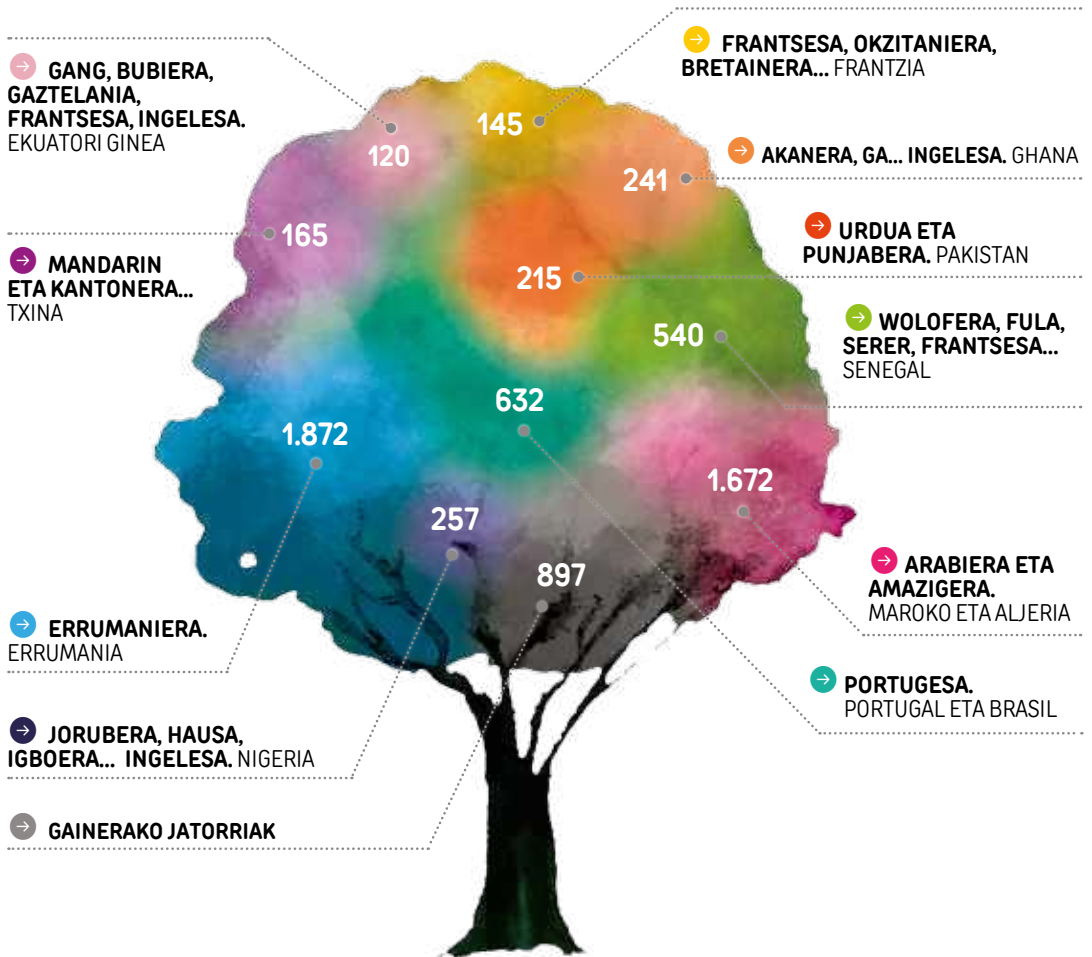
3.GRAFIKOA. JATORRI ATZERRITARREKO BIZTANLEAK, 20 JATORRI-ESTATU NAGUSIAK KONTUAN HARTUZ. DURANGALDEA, 2019 (%)

ITURRIA EUSTAT, BIZTANLEEN UDAL-ERROLDAREN ESTADISTIKA (2019). EGILEAK

4.GRAFIKOA. JATORRI ATZERRITARREKO HIZKUNTZA NAGUSIAK, JATORRIAREN ARABERA. DURANGALDEA, 2019 (%)

ITURRIA EUSTAT, BIZTANLEEN UDAL-ERROLDAREN ESTADISTIKA (2019). EGILEAK

Sahara hegoaldeko Afrikako estatuetan jatorria duten biztanleen presentzia inportantea da Durangaldean. Senegal jatorria dutenak 500 biztanle baino gehiago dira; oro har, woloferez hitz egiten dute, bertako hizkuntza hedatuena baita. Baina, serer, fula edo beste hizkuntza batzuetan ere hitz egiten dute, frantsesez gain. Nigeriako jatorria dutenek jorubera, hausa, igboera edota ingelesa hitz egiten dute, eta,

baita beste asko ere, izan ere, Nigerian hizkuntza nagusi horiez gain, 400 hizkuntzatik gora dira; Durangaldean 250 biztanle inguru badira. Nolanahi ere, aipagarria da eskualdean hain ohikoa ez den Maliko, Ghanako eta Ekuatore Gineako presentzia ere esanguratsua dela, eta beraz, jatorri horietako biztanleen hizkuntza-aniztasuna ere oso kontuan izatekoa dela: banbarera, fula, akanera eta beste hainbeste.

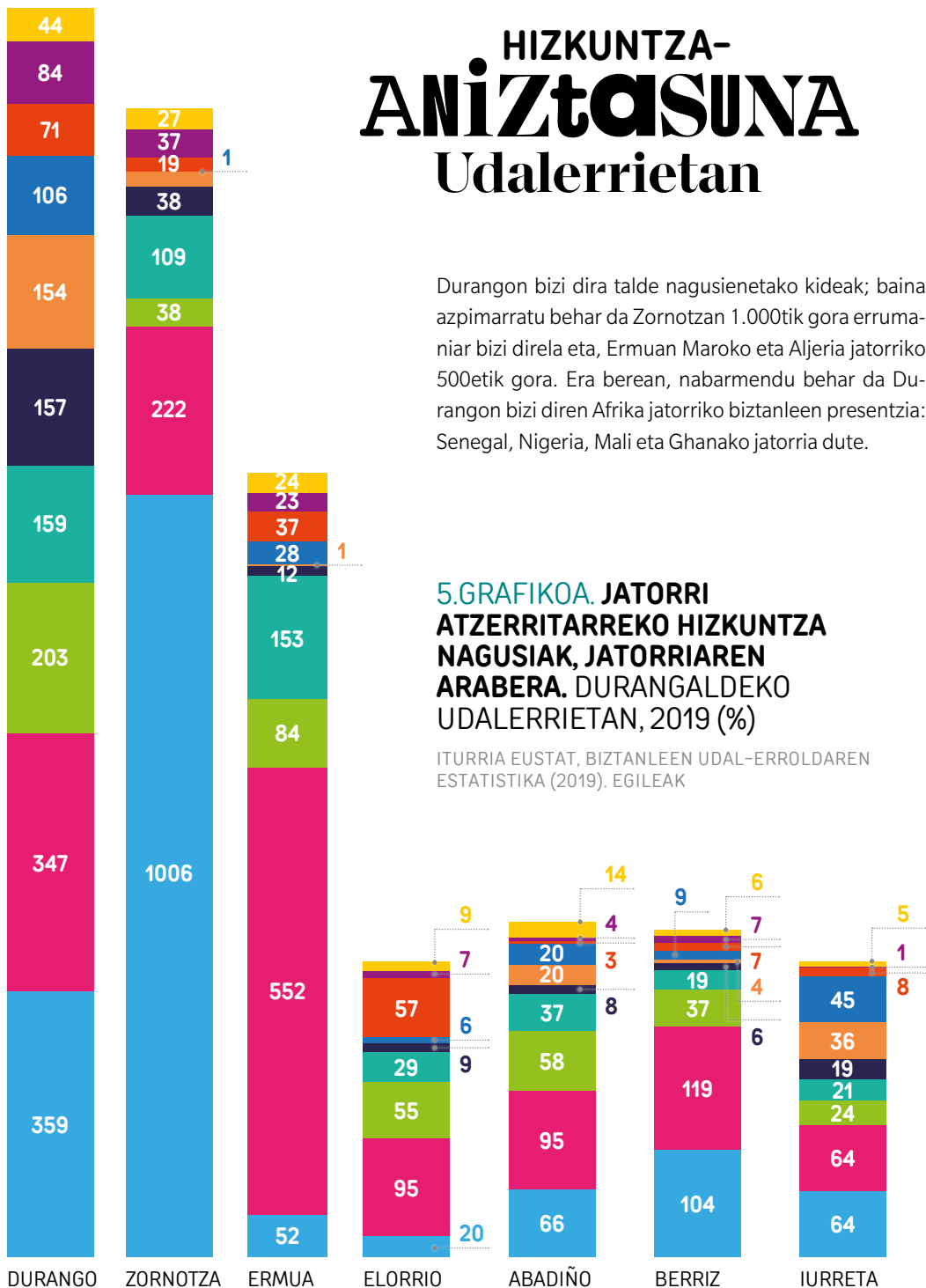
HIZKUNTZA- ANIZTASUNA

Udalerrietan

Durango bizi dira talde nagusienetako kideak; baina azpimarratu behar da Zornotzan 1.000tik gora errumaniar bizi direla eta, Ermuan Maroko eta Aljeria jatorriko 500etik gora. Era berean, nabarmendu behar da Durango bizi diren Afrika jatorriko biztanleen presentzia: Senegal, Nigeria, Mali eta Ghanako jatorria dute.

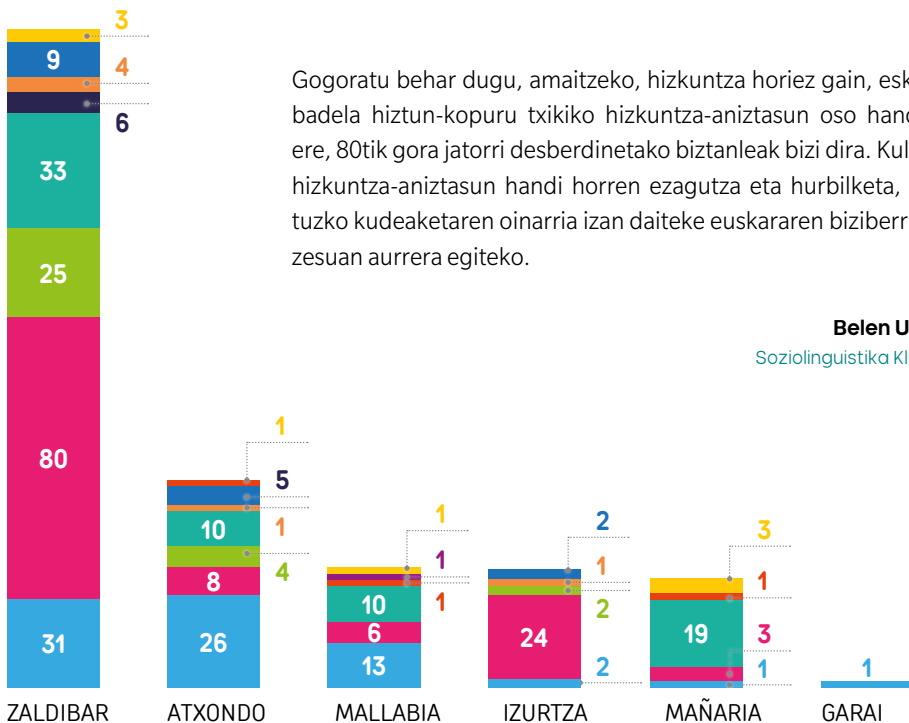
5.GRAFIKOA. JATORRI ATZERRITARREKO HIZKUNTZA NAGUSIAK, JATORRIAREN ARABERA. DURANGALDEKO UDALERRIETAN, 2019 (%)

ITURRIA EUSTAT, BIZTANLEEN UDAL-ERROLDAREN
ESTATISTIKA (2019). EGILEAK

- **FRANTSESA, OKZITANIERA, BRETAGINERA...**
FRANTZIA
- **MANDARIN ETA KANTONERA...** TXINA
- **URDUA ETA PUNJABERA.** PAKISTAN
- **BANBARERA, FULA, FRANTSESA...** MALI
- **AKANERA, GA...** INGELESA. GHANA
- **JORUBERA, HAUSA, IGBOERA...** INGELESA.
NIGERIA
- **PORTUGESA.** PORTUGAL ETA BRASIL
- **WOLOFERA, FULA, SERER, FRANTSESA...**
SENEGAL
- **ARABIERA ETA AMAZIGERA.**
MAROKO ETA ALJERIA
- **ERRUMANIERA.** ERRUMANIA

Gogoratu behar dugu, amaitzeko, hizkuntza horiez gain, eskualdean badela hiztun-kopuru txikiko hizkuntza-aniztasun oso handia, izan ere, 80tik gora jatorri desberdinetako biztanleak bizi dira. Kultura- eta hizkuntza-aniztasun handi horren ezagutza eta hurbilketa, errespetuzko kudeaketaren oinarria izan daiteke euskararen biziberritze-prozesuan aurrera egiteko.

Belen Uranga

Soziolinguistika Klusterra

2007

Nuestros fotógrafos locales
Andrazkoak Durangaldeko jai eta dantzetan
Lobiano, un palacio en Ermua
Ezkurdi, espacio arquitectónico y social
AHT Durangaldean zehar
Irakaskuntza Durangon XVIII. mendean
Momoitio
La argizaiola en el Duranguesado
Aisti
Abadiño oinez

2008

Sorginkeria Durangoko merindadean
Garai, atalaya de los Zubiaurre
"Otxandioen" lan abentura
Fusilados del franquismo
Elorrio, una villa medieval
Durangoko udal artxiboa
Rock local
Arriola, 20 urte
Portafolio / Pablo Garitaonandia
Ardoa eta arrainaren ibilbidea

2009

De aviones y maizales
Urkiola, 20 urte
Tierra de Durango
Etorkinak, los nuevos vecinos
El castillo de Astxiki
Dultzaina
Funcor
Pelotaris
Barruko ibilbideak
Portafolio / Luis Madina

2010

Cruz de Kurutzia
Arrazolako eta Axpeko meategiak
Gaztebeak
Bertsolariak 1950-60
Fundición
Zinemagintza
Martin de Beratua
Otxandioko limitadua
El palacio Iturri
Barruko ibilbideak
Balneario de Zaldibar
Merioaren ibilbidea

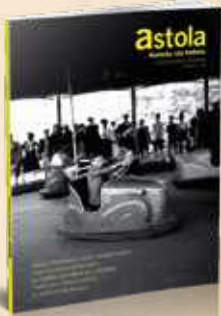
2011

Los caballos rojos de Askondo
Durangoko emakumeen kartzela
Arria: la energía de un río
Durangaldea 2027
Durango: estación central
Errebonbiloak: bolbora usaina
Patrimonio en peligro
Bizkaiko zuzenbide zibila Durangaldean
Petroleo en Elorrio
Barruko ibilbideak
Atxondo: hirurak bat

2012

Durango pudo ser Detroit
Garaitik Marokora eta itzulera
Anarquistas en la segunda república
Eskualde baten mila aurpegi
La edad de oro del caserío
Barruko ibilbideak
1212: la incorporación de Durango a Bizkaia
Eitzaga, Zaldibarko ekialde urruna
Arquitectura funeraria
Elorrioko plaza
Zornotzako bataila

2013

Aquellos maravillosos Sanantonios
Auzo-elkarteen borrokak
Txakolina, urteko ardoa?
La fábrica de armas de Durango
Barruko ibilbideak
Durango en el grabado
Ermua, milaka etorkinen harleku
El misterio de Mikeldi
Elorrioko monastegiak eta komentuak
Pasión por la búsqueda

2014

Agur geltokia
Durangoko aratusteak
Berriztik mundura
Erlorjugileak eta erloju publikoak
Parra taberna, más que un bar
Urkiolako isilatasun gordeak
Durangaldea en los mapas
Los herejes de Durango
Dario de Regoyos
Macroproyectos en el olvido

2015

Gerediaga Elkartea,
50 urte 7 presidente
Atxarte 1990/91,
crónica de una lucha
Durangaldea, euskal
automobilgintzaren motorra
Lorentzo Records, mimando el rock
Anbotoko dama, goiandere ala
deabru?
Los orígenes de la villa de Tabira
Elorrio, gerrako frontea
Zaldibar, la casa del hombre malo
Otxandioko plaza azpian

2016

Soterramiento,
un tren de doble vía
Humboldt gure artean
Paisajes industriales
de Durangaldea
Anbotoko herejeak
La escuela
experimental
de Elorrio
Durangoko plateruak

2017

Artzainak: XXI. mendean,
pasioa bizirik
A la luz de un mismo sol
Ukatutako iragana
berreskuratzen
Arte y espacio público
Argazkilari minuterok
Los encinares cantábricos
de Durangaldea
Durangaldeko herri-izenak
Mancomunidad de Durango, una
comarca incompleta
Berrizko Besoitaormaetxea

2018

Gigantes y cabezudos
Paisaia, nortasun ikur
Alejandro Goicoechea: del Talgo al
tren vertebrado
Funtzioa hastera doa! Antzerkigintza
Durangaldean
Arandia, una tierra con historias
José Manaut, artista valentziarraren
erbestea Durangon
«...y prenden luz ante los sepulcros»
Bilakatu dadin bizigai

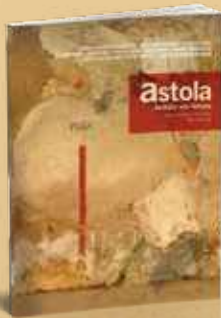
2019

Paperezko hitzak: Durangoko
aldizkariak
Los buitres leonados en el Parque
Natural de Urkiola
Kiriño eta Montejurra: Gudariak eta
erreketeak Durangaldean
La mirada del alemán la fotografía
de Ricardo Doliwa.
Alfabetatze euskalduntze
mugimendua Durangaldean
De Ezkurdi a Etxezarreta: El arte
contemporáneo en Durango
Kofradiak gaur egun

2020

Nekazaritza ekologikoa
Durangaldean
Los olleros de Durango
Harria eta larrua
S.O.S. Arripauseta
Arquitectura: el peso de la forma
Santi Kapanaga. Otxandioko
erretiratugilea
Argiñeta: un lugar donde vivir
hace 1200 años
Arrazola, un fenómeno
astronómico

astola

94 681 80 66 telefonoan salgai
Sarean ikusteko: www.gerediaga.eus

DURANGALDEKO BASOEN ARGAZKIA LA CAPILLA SIXTINA DE DURANGALDEA
LA IMAGEN DEL PÓRTICO DE SANTA MARÍA ELORRIO, HARRIA, EGURRA ETA BURDINA DURANGALDEKO MUSIKA
ETA MUSIKARIAK BARRUKO IBILBIDEAK LAS MIL CARAS DE OIZ LOS GRS POR EL DURANGESADO
DURANGALDERA EKARRITAKO HIZKUNTZA-ANIZTASUNA

